УДК 657.446:336.22

Ірина Ковова, к.е.н., доц.
(доцент каф. «Облік і оподаткування», Державний університет інфраструктури та технологій)
Світлана Шуляренко, к.е.н., доц.
(завідувач каф. «Облік і оподаткування», Державний університет інфраструктури та технологій)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ

В статті розглядаються та порівнюються особливості обліку, звітності та оподаткування фізичних осіб-підприємців в Україні на загальній та спрощеній системах оподаткування станом на 2018 рік. Проводиться аналіз останніх досліджень вітчизняних науковців, присвячених обліку та оподаткуванню фізичних осіб-підприємців. Наводяться критерії віднесення до відповідних груп фізичних осіб-підприємців, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку і звітності. Встановлюються нормативно-правові критерії регулювання обліково-звітної діяльності фізичних осіб-підприємців на загальній та спрощеній системах. Проводиться порівняння організації ведення обліку в залежності від обраної системи оподаткування. Представлені особливості сплати і звітування з єдиного соціального внеску фізичними особами на обох системах оподаткування. Аналізуються нормативно-правові акти, що регулюють облік та звітність фізичних осіб-підприємців. Розглядаються відмінності форм первинного обліку доходів та звітних декларацій. Детально аналізуються види витрат, що можуть бути включені до складу витрат підприємця. Наводиться порядок подання Податкових декларацій фізичними особами на загальній і спрощеній системах оподаткування. Визначаються основні напрямки зближення та реформування загальної системи оподаткування фізичних осіб-підприємців в напрямках загальної лібералізації податкової системи України.

Ключові слова: *фізичні особи-підприємці, облік, оподаткування, спрощена система оподаткування, обліку та звітності, загальна система оподаткування, обліку та звітності.*

Постановка проблеми. Фізичні особи-підприємці (ФОП) є особливим сектором економіки будь-якої країни, оскільки сприяють забезпеченню зайнятості населення, виступають важливим фактором соціальної стабільності та економічного зростання. Суб'єкти підприємницької діяльності сьогодні функціонують у несприятливих умовах зовнішнього та внутрішнього середовищ. Стрімке падіння

© Ковова І., Шуляренко С., 2018

курсу національної валюти та, як наслідок, різке зниження інвестиційної привабливості української економіки, військові дії, що активно ведуться на сході нашої держави, та інші дестабілізаційні чинники негативно вплинули на діяльність суб'єктів підприємництва, зумовили додаткові загрози їх комерційній діяльності.

Економічне зростання нашої держави та її безпека залежать від ефективно функціонуючих підприємницьких структур. У свою чергу, їх діяльність впливає на вирішення соціальних проблем, забезпечення високого життєвого рівня населення, тому проблеми розвитку підприємництва набувають особливої актуальності. Всі європейські країни з належною увагою відносяться до підтримки найслабшого та найдинамічнішого сектору національної економіки – фізичних осіб-підприємців, або, як часто називають їх на заході, індивідуальних підприємців. Основними елементами підтримки є наявність пільгових режимів оподаткування, полегшення обліково-звітних процесів, пільгове кредитування, мораторії на перевірки бізнесу тощо. В Україні для фізичних осіб-підприємців існує альтернатива застосування двох різних систем оподаткування, які тягнуть за собою використання різних форм і методів організації обліку. В останні роки Міжнародний валютний фонд пропонує Уряду України скасувати спрощену систему оподаткування в рамках реформи податкової системи, тож актуальним є дослідження обох режимів оподаткування фізичних осіб-підприємців та розробка рекомендацій щодо їх удосконалення з облікового та податкового ракурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Беручи до уваги переваги та недоліки застосування обох форм оподаткування для фізичних осіб-підприємців варто відмітити, що значна кількість вітчизняних науковців приділяє багато уваги даному питанню, а результати їх досліджень є досить дискусійними. Так, варто зазначити таких науковців як Коцупатрого М. М., Ковача С. І. та Безверхого К. В., які комплексно досліджували системи оподаткування фізичних осіб-підприємців в Україні станом на 2012 рік [5]. Однак, зважаючи на регулярні зміни законодавства їх дослідження вже втратило актуальність. Переважна більшість науковців, що працюють в напрямку дослідження систем оподаткування ФОП, присвячують свої праці виключно спрощеній системі оподаткування та її трансформаціям. Зокрема можна зазначити, що на думку Максименко І. А., система податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва [7] у вигляді спрощеної системи оподаткування, повинна сприяти розвитку економічної системи в цілому, тобто забезпечувати формування оптимальних сум податкових надходжень до різних рівнів сектору загального державного управління для виконання ними своїх функцій і, одночасно, не зменшувати стимулів щодо отримання суб'єктами малого бізнесу високих доходів.

Роботи таких вчених як Деби Д. І., Касича А. О., Омеляницької З., Черевика Н. В., Шевчука І. В., Штонди Г. А. пов'язані виключно з дослідженням особливостей систем оподаткування фізичних осіб-підприємців, особливо спрощенців [1, 2, 16]. Наприклад, Штонда Г. А. досліджує проблеми розрахунку оподатковуваного доходу ФОП на загальній системі оподаткування з метою сплати авансових внесків з податку на доходи фізичних осіб.

Безпосередньо обліку у фізичних осіб-підприємців уваги майже не приділяють. Переважно дрібний рівень мікро-підприємництва науковців не цікавить в плані обліку, лише у дослідженні систем підтримки оподаткування як в Україні, так і в світі, зокрема в країнах Західної Європи, де мікро-підприємці складають переважну частину товаровиробників та виробляють до 50 % валового внутрішнього продукту.

Найбільшу увагу реформуванню спрощеної системи оподаткування приділяють

вітчизняні посадовці, зокрема Ніна Южаніна та Олена Макєєва, які розробляють проекти реформування податкової системи України [6].

Пиріжок С.Е. та Олійник Л.Є. досліджують обліковий аспект з його перевагами та недоліками для підприємців, що обрали спрощену систему оподаткування [12]. Вони визначили, що найголовнішою перевагою спрощеної системи оподаткування є спеціальний порядок обліку, що звільняє суб'єктів господарювання від сплати багатьох податків, зборів і внесків до фондів соціального страхування, дає можливість істотно знизити трудомісткість обліково-аналітичних процедур, дозволяє зменшити ризик податкових помилок і відповідних штрафних санкцій. Однак серед недоліків впровадження реформи спрощеного оподаткування визначають можливі надмірні витрати на облік видатків, що може стати негативним фактором впливу на діяльність підприємств. Варто зауважити, що більшість дослідників спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності надають свої переваги вивченню саме юридичних, а не фізичних осіб-спрощенців.

Провівши дослідження спеціалізованої літератури було згруповано науковців за напрямками дослідження в таблиці 1.

Таблиця 1. **Розподіл науковців з питання вивчення фізичних осіб-підприємців**

Напрямки дослідження	Представники
Фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування	Коцупатрий М.М., Ковач С.І., Безверхий К.В., Панасюк О.В., Штонда Г.А.
Фізичні особи підприємці на спрощеній системі оподаткування	Деба Д.І., Касич А.О., Кміть В.М., Коваль Л.П., Черевик Н.В., Шевчук І.В.
Реформування спрощеної системи оподаткування	Калмиков О.В., Ковова І.С., Макєєва О., Сидоренко Р.В., Южаніна Н.
Облік у фізичних осіб підприємців	Ковова І.С., Олійник Л.Г., Семенова С.М., Пиріжок С.Є., Федченко Т., Шутова О.

Джерело: складено автором Ковова І.С.

Таким чином, питанням первинного обліку та звітності фізичних осіб-підприємців науковці майже не присвячують своїх праць. Дані питання висвітлюються виключно в практичних коментарях аудиторських фірм та професійних видань.

Метою статті виступає грунтовне порівняння особливості оподаткування, обліку та звітності фізичних осіб-підприємців на загальній та спрощеній системах оподаткування станом на 2018 рік.

Виклад основного матеріалу дослідження. ***Оподаткування фізичних осіб-підприємців.*** Самостійне приватне підприємництво є однією з найпоширеніших форм бізнесу як в Україні, так і в країнах Європи. Право на здійснення підприємницької діяльності є одним з конституційних прав громадянина. Відповідно до ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом. Згідно до п. 1 ст. 50 Цивільного кодексу України право займатися підприємницькою діяльністю має фізична особа з повною цивільною дієздатністю, яка досягла 18 років. Здійснювати таку діяльність можна тільки за умови її державної реєстрації. Після реєстрації громадянин набуває статусу фізичної особи-підприємця.

Займатися підприємницькою діяльністю чинне законодавство дозволяє не всім.

Так, не можуть суміщати свою діяльність з підприємницькою окремі категорії державних службовців (включаючи військовослужбовців, що знаходяться на дійсній службі), працівники органів прокуратури, СБУ, МВС, судів та інших урядових органів, а також особи, яким здійснювати певні види діяльності заборонено рішенням суду.

Оподаткування в Україні є одним з найскладніших у світі. Хоча в Україні і не найбільші ставки оподаткування, але складність визначення сум податків, постійні зміни законодавчих актів, відсутність інструкцій з заповнення форм звітності, все більше і більше змушують платників податків поглиблюватись в питання оподаткування або вдаватися до допомоги фахівців. Прийняття Податкового кодексу України (ПКУ) стало не закінченням реформи, а тільки відправною точкою. Починаючи з прийняття ПКУ саме системи оподаткування фізичних осіб- підприємців зазнавали найбільше змін. Станом на 2018 рік системи оподаткування для фізичних осіб-підприємців в Україні представлені двома формами:

1) загальна система оподаткування для фізичних осіб;
2) спрощена система оподаткування для фізичних осіб.

Зареєструвавшись в установленому порядку, згідно Закону України «Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб-підприємців» і отримавши Виписку про державну реєстрацію фізичної особи підприємця, підприємець постає перед вибором системи оподаткування. В даний час ФОПи можуть вибрати одну з двох систем оподаткування доходів, отриманих від заняття підприємницькою діяльністю: загальну систему оподаткування шляхом сплати податку з доходів підприємця або спрощену систему оподаткування шляхом сплати єдиного податку. При реєстрації, по-замовчанню, всі стають платниками податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) на загальних підставах, а спрощену систему необхідно обрати самостійно. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 ПКУ, на сплату єдиного податку (ЄП), з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [13].

Фізична особа-підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим статтею 297 ПКУ, та реєструється платником єдиного податку. ФОП, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку, що визначені на рис.1.

Варто зазначити, що до другої групи, згідно критеріїв визначених на рис.1, не відносяться ФОП, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна, а також здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння. Вони належать виключно до третьої групи платників єдиного податку, якщо відповідають вимогам, встановленим для такої групи [13].

Таким чином, на загальній системі оподаткування немає обмежень за обсягом доходу, кількістю працюючих та видами діяльності, якими може займатись фізична особа, на відміну від спрощеної системи.

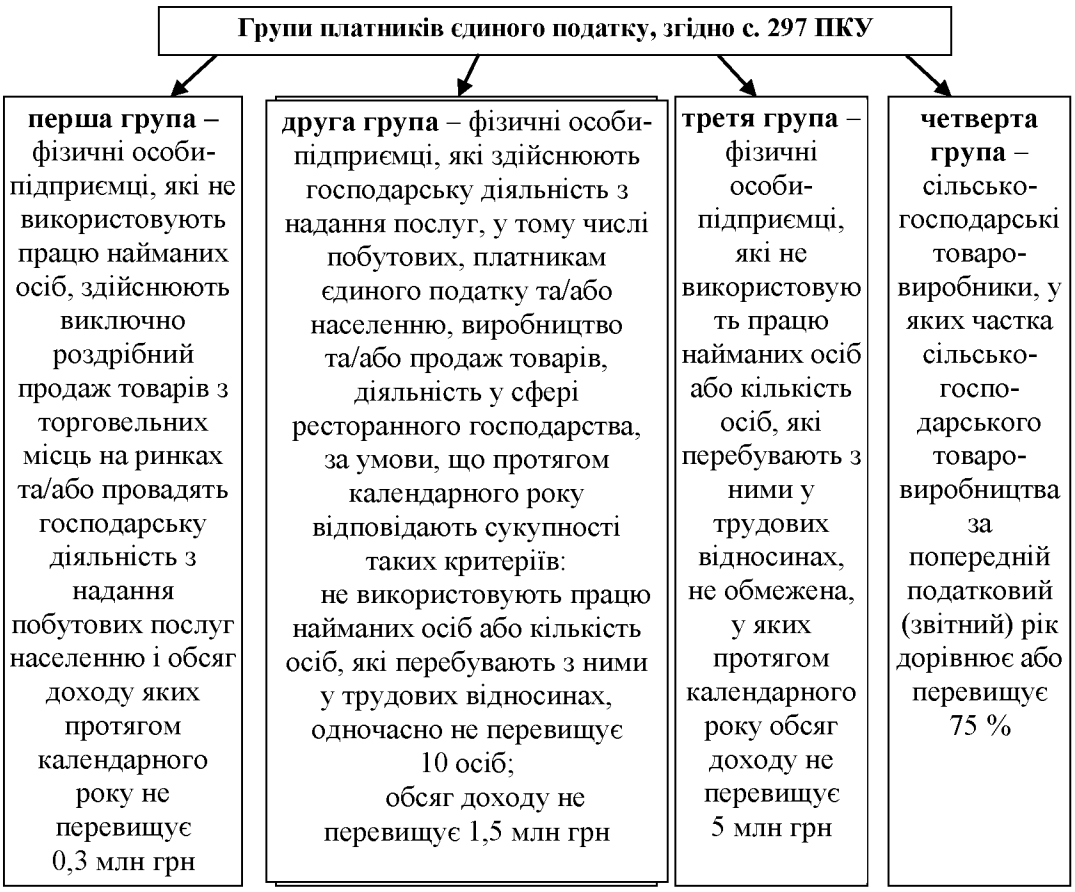

Рис. 1. **Групи платників єдиного податку згідно з ПКУ**
Джерело: складено авторами на основі [13]

Порівняння систем оподаткування загальної та спрощеної систем оподаткування ФОП подано в табл. 2.

Таблиця 2. **Порівняння загальної та спрощеної системи оподаткування фізичних осіб-підприємців в Україні станом на листопад 2018 р.**

Критерій	Загальна система	Спрощена система
1	2	3
Нормативне регулювання	Розділ IV. Податок на доходи фізичних осіб ПКУ, ст.177	Розділ XIV. Спеціальні податкові режими, ст. 291-300

Продовження таблиці 2

1	2	3
Об'єкт опо-даткування	Чистий оподатковуваний дохід, різниця між загальним доходом і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю	Ставки єдиного податку для платників першої групи встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру прожиткового мінімуму, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, другої групи – у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, третьої групи - у відсотках до доходу.
Ставка податку	18%	1) для першої групи платників єдиного податку – у межах до 10 відсотків розміру прожиткового мінімуму, що у 2018 році становить 10% від 1700грн = 170грн.; 2) для другої групи платників єдиного податку - у межах до 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, що у 2018 році становить 3723грн, а отже сума податку складатиме весь рік 744грн.60коп.. 3)Відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється у розмірі: а) 3 відсотки доходу – у разі сплати податку на додану вартість згідно з ПКУ; б) 5 відсотків доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку. 4)Для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування)
Обсяг доходу	Немає обмежень	1 група – 300000грн. 2 група – 1500000грн. 3 група – 5000000грн. 4група - немає обмежень
Кількість працюючих	Немає обмежень	1 група – 0 осіб 2 група – 10 осіб 3 група – немає обмежень 4група – немає обмежень
Термін сплати податку	Авансові платежі з податку на доходи фізичних осіб	Платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше

Закінчення таблиці 2

1	2	3
	розраховуються платником податку самостійно згідно з фактичними даними, зазначеними у Книзі обліку доходів і витрат, кожного календарного кварталу та сплачуються до бюджету до 20 числа місяця, наступного за кожним календарним кварталом (до 20 квітня, до 20 липня і до 20 жовтня).	20 числа (включно) поточного місяця. Такі платники єдиного податку можуть здійснити сплату єдиного податку авансовим внеском за весь податковий (звітний) період (квартал, рік), але не більш як до кінця поточного звітного року. Платники єдиного податку третьої групи сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.
	Авансовий платіж за четвертий календарний квартал не розраховується та не сплачується. Остаточний розрахунок податку на доходи фізичних осіб за звітний податковий рік здійснюється платником самостійно згідно з даними, зазначеними в річній податковій декларації, з урахуванням сплаченого ним протягом року податку на доходи фізичних осіб на підставі документального підтвердження факту його сплати.	Платники єдиного податку четвертої групи: самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 ПКУ; Сплачують податок щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, у таких розмірах: у I кварталі – 10 відсотків; у II кварталі – 10 відсотків; у III кварталі – 50 відсотків; у IV кварталі – 30 відсотків
Інші види податків і зборів, що сплачує фізична особа-підприємець	Військовий збір – 1,5% від чистого оподатко-вуваного доходу, Єдиний соціальний внесок 22% від чистого оподатко-вуваного доходу, ПДВ (у разі реєстрації платником ПДВ), Акциз, Податок на майно, рентна плата за використання води та інші податки і збори	Єдиний соціальний внесок 22% від мінімальної заробітної плати, що на 1.01.2018 становить 819,06грн. ПДВ (у разі реєстрації платником ПДВ), Акциз

Джерело: (складено автором)

Провівши порівняння спрощеної та загальної систем оподаткування варто відмітити, що спрощена система є досить привабливою для тих підприємців, які мають переважно невеликі витрати діяльності та стабільні доходи. Адже навіть при відсутності доходу «спрощенцям» першої та другої груп необхідно сплачувати фіксовану суму податків, чого не роблять підприємці на загальній системі оподаткування.

Окрім сплати ЄП або ПДФО усім підприємцям, не залежно від вибору системи оподаткування та наявності доходу, необхідно сплачувати Єдиний соціальний внесок у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати, а у разі наявності доходу у підприємців на загальній системі оподаткування 22% від чистого доходу.

Основним недоліком загальної системи оподаткування доходів приватного підприємця є її складність. Підприємці зобов'язані вести облік і документально підтверджувати свої доходи і витрати. При цьому до витрат включаються ті витрати, які документально підтверджені і відносяться до витрат операційної діяльності згідно з розділом III Податкового кодексу України та ст. 177. Складність швидше за все є наслідком того, що вказаний розділ кодексу не враховує особливостей ведення господарської діяльності приватними підприємцями. Така система оподаткування доходів вигідна для приватних підприємців, які здійснюють діяльність несистематично. Її переваги незаперечні при невисокій рентабельності продажів, так як об'єктом оподаткування є чистий дохід (грубо дохід - витрати).

Підприємець може опинитися на загальній системі «в покарання» - якщо порушить умови перебування на єдиному податку. До таких порушень законодавці відносять: здійснення видів діяльності, не зазначеної у свідоцтві платника єдиного податку підприємцями; використання негрошових розрахунків; перевищення встановленого ліміту доходу реалізації для відповідної групи платників єдиного податку тощо.

Якщо підприємець 1-ї та 2-ї груп допустить зазначені вище правопорушення, то він сплатить податок з доходів за ставкою 15 % і буде змушений перейти на загальну систему оподаткування. Платники податку 3-ї групи повинні будуть оподаткувати одержані в такому випадку доходи за подвійною ставкою [13].

Спрощена система оподаткування доходів приватного підприємця – єдиний податок, первинно мала мету – спрощення системи шляхом заміни сукупності податків і зборів на один податок. Сьогодні єдиний податок втратив своє первісне призначення і вже не замінює всі податки, тому платники єдиного податку сплачують крім основного і ряд інших податків.

При виборі приватним підприємцем єдиного податку, він звільняється від сплати частини визначених законодавством податків і зборів. Наприклад: податку на доходи з отриманого доходу, ПДВ (якщо підприємець не вибрав ставку 3 % або 5 %), збором на розвиток виноградарства, земельного податку (крім податку за земельні ділянки, які не використовуються для ведення господарської діяльності).

Розрахунок бази оподаткування на єдиному податку настільки ускладнили, що податок перестав бути спрощеною системою оподаткування. Оскільки при бажанні, у будь-якого підприємця можна знайти порушення, яке може «викинути» підприємця з платників єдиного податку, що обернеться непередбачуваними податками штрафами загальній системі оподаткування.

Платниками податку на загальній системі оподаткування можуть бути громадяни України, апатриди (особи без громадянства), іноземні громадяни, не обмежені законом у правоздатності та дієздатності [13]. Застосування спрощеної системи оподаткування пов'язане з цілою низкою умов і обмежень.

Крім вищевказаних умов, чинним законодавством України передбачено ряд інших обмежень по можливості переходу або застосування спрощеної системи оподаткування.

Для реєстрації в якості платника єдиного податку підприємець повинен подати до органу податкової служби за місцем державної реєстрації заяву встановленого зразка. Після чого, протягом десяти днів з дня подачі заяви заявнику видається, без додаткових держмита і оплат, Виписка з реєстру платників єдиного податку або мотивована відмова в видачі. У разі переходу на спрощену систему оподаткування після застосування загальної системи, заява подається не пізніше, ніж за 15 днів до початку наступного звітного періоду за умови оплати всіх установлених податків та

платежів за попередній звітний період. Рішення про застосування спрощеної системи оподаткування можна прийняти не більше одного разу на рік [13].

Для визначення результатів господарської діяльності, підприємець веде Книгу обліку доходів. Доходи фізичної особи-підприємця, отримані ним при здійсненні підприємницької діяльності, які обкладаються ЄП, не включаються до складу сукупного оподатковуваного доходу за підсумками звітного року. Сплачена сума єдиного податку є остаточною і не включається до перерахунку загальних податкових зобов'язань платника податку [13]. Аналітики відзначають, що дві третини підприємців України тільки завдяки єдиному податку здійснюють легально свою підприємницьку діяльність. Ліквідація такого виду системи оподаткування спричинить масовий відхід суб'єктів малого та середнього бізнесу в тіньову економіку [6, 14].

Незважаючи на ряд обмежень, спрощена система оподаткування є більш зручною в застосуванні і найбільш повно дозволяє підприємцю використовувати систему розрахунків готівкою, а це особливо актуально в сфері роздрібної торгівлі та надання побутових послуг населенню. Однак підприємцю при виборі системи оподаткування просто необхідно зважити всі переваги та недоліки обох систем оподаткування, щоб вибрати найбільш прийнятну і в оподаткуванні, і в застосуванні.

Облік та звітність фізичних осіб-підприємців. На відміну від юридичних осіб у ФОП досить обмежені вимоги щодо ведення бухгалтерського обліку. Зокрема, якщо на рівні юридичних осіб є три рівні регулювання обліку на підприємстві: міжнародний, національний та рівень підприємства, то для фізичної особи-підприємця немає міжнародних стандартів, що регулюють їх облік. Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих і середніх підприємств регулюють виключно облік і звітність юридичних осіб, однак фізичних-осіб підприємців вони не стосуються. На рівні внутрішньому, тобто самої фізичної особи, практика прийняття наказу про облікову політику практично не застосовується, адже зазвичай облік веде сам підприємець. Рідше він винесений на аутсорсинг і переданий сторонній організації або бухгалтеру за договором цивільно-правової відповідальності. Тому виключним рівнем регулюванням обліку ФОП є національний рівень. Він регламентується переважно Податковим кодексом України, законами, інструкціями і наказами фіскальної служби, Міністерства фінансів тощо. Основні нормативно-правові акти щодо регламентації обліку та звітності фізичних осіб-підприємців як на спрощеній так і на загальній системі оподаткування зібрано в табл. 3.

Таблиця 3. **Нормативно-правові акти, що регулюють облік та звітність ФОП**

№	Нормативно-правовий акт	Що регулює
1	Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI	Оподаткування, ведення книги обліку доходів та витрат для загальної системи оподаткування, книги обліку доходів для спрощеної системи оподаткування
2	Наказ Міністерства доходів і зборів України від 16.09.2013 № 481 «Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи-підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення»	Містить рекомендації по веденню книги обліку доходів і витрат на загальній системі оподаткування

Закінчення таблиці 3

3	Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2015 № 579 «Про затвердження форм книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат та порядків їх ведення»	Містить рекомендації по веденню книги обліку доходів і витрат на спрощеній системі оподаткування
4	Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2015 № 578 «Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку»	Регламентує порядок заповнення і подання форми звітності фізичної особи-підприємця, що обрав спрощену систему оподаткування
5	Наказ Міністерства фінансів України від 02.10.2015 № 859 «Про затвердження форми податкової декларації про майновий стан і доходи та Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи»	Регламентує порядок заповнення і подання форми звітності фізичної особи-підприємця на загальній системі оподаткування
6	Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»	Встановлює застосування реєстраторів розрахункових операцій для різних категорій підприємців, правила оформлення розрахункових операцій та звільнення підприємців спрощеної системи оподаткування від наявності первинних документів на товари

Джерело: складено авторами

Зазначимо, що такі нормативні акти як Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» № 88 від 24.05.1995 та Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV не поширюють свої дії на фізичних-осіб підприємців загальної форми обліку, адже в них чітко прописано, що вони регулюють діяльність виключно юридичних осіб, а набуття фізичною особою статусу підприємця не робить її одночасно юридичною особою. У самому Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо обліку «спрощенців» зазначається, що він регулюється виключно відповідними нормами Податкового Кодексу. Прийняття змін до Закону, що вступили в дію з 1.01.2018, так і не усунуло даної невідповідності.

В залежності від обраної системи оподаткування фізичні особи-підприємці дещо по-різному організовують свій облік та звітність.

Фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування ведуть облік доходів та витрат відповідно до ст. 177 Податкового кодексу України [13]. Об'єктом оподаткування є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такого ФОП.

Якщо до врахування доходу беруться всі доходи, отримані від підприємницької діяльності, за виключення податку на додану вартість, у разі якщо підприємець зареєстрований платником ПДВ, то витрати враховуються не просто нараховані, а виключно підтверджені платіжними документами, що підтверджують їх понесення. Види витрат, що безпосередньо пов'язані з отриманням доходу, поділяються згідно рис. 2, де також наведені і види витрат, котрі не включаються до складу витрат підприємця.

Фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування мають право включати до складу витрат, пов'язаних з провадженням їх господарської діяльності, амортизаційні відрахування з відповідним веденням окремого обліку таких витрат, з їх нарахуванням виключно прямолінійним методом. При цьому перелік об'єктів, що підлягають та не підлягають амортизації наведено на рис.3.

Витрати, що не підлягають амортизації повністю включаються до складу витрат звітного періоду. Облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об'єктом. Амортизація нараховується протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів та нематеріальних активів, самостійно установленого фізичною особою, але не менше мінімально допустимого строку корисного використання об'єкта основних засобів та нематеріальних активів [13].

Фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування зобов'язані вести Книгу обліку доходів і витрат та мати підтверджуючі документи щодо походження товару. Документами, які підтверджують витрати, можуть бути, зокрема, платіжне доручення, прибутковий касовий ордер, квитанція, фіскальний чек, акт закупки (виконаних робіт, наданих послуг) та інші первинні документи, що засвічують факт оплати товарів, робіт, послуг [13].

Форма та порядок ведення книги визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Приклад книги обліку доходів і витрат наведено на рис. 4.

Для реєстрації Книги обліку доходів і витрат фізичні особи-підприємці подають до контролюючого органу за місцем обліку примірник Книги у разі обрання способу ведення Книги у паперовому вигляді. Вона ведеться за вибором платника податку в паперовому або електронному вигляді. Записи у Книзі виконуються за підсумками робочого дня, протягом якого отримано дохід. Порядок заповнення книги затверджено Наказом Міністерства доходів і зборів України від 16.09.2013 № 481 [8].

Варто відмітити, що у колонках 5-8 ФОП відображає понесені витрати в ті дні, в які вони відбувались, незалежно від наявності в даний день доходу.

Також фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування застосовують реєстратори розрахункових операцій відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [3].

Щодо організації первинного обліку на загальній системі оподаткування варто зазначити, що фізична особа-підприємець має забезпечити ведення таких ділянок обліку як: товарно-матеріальні цінності, розрахункові операції, доходи та витрати. У випадку наявності найманих працівників – облік заробітної плати, при наявності основних засобів і нематеріальних активів їх облік. При цьому використовуються принципи документування і організації обліку як у юридичних осіб.

Організація і ведення обліку ФОП, що обрали спрощену систему оподаткування, регламентується ст. 296 Податкового кодексу України. Платники ЄП першої і другої груп та платники ЄП третьої групи (фізичні особи-підприємці), які не є платниками ПДВ, ведуть Книгу обліку доходів шляхом щоденного, за підсумками робочого дня, відображення отриманих доходів [13].

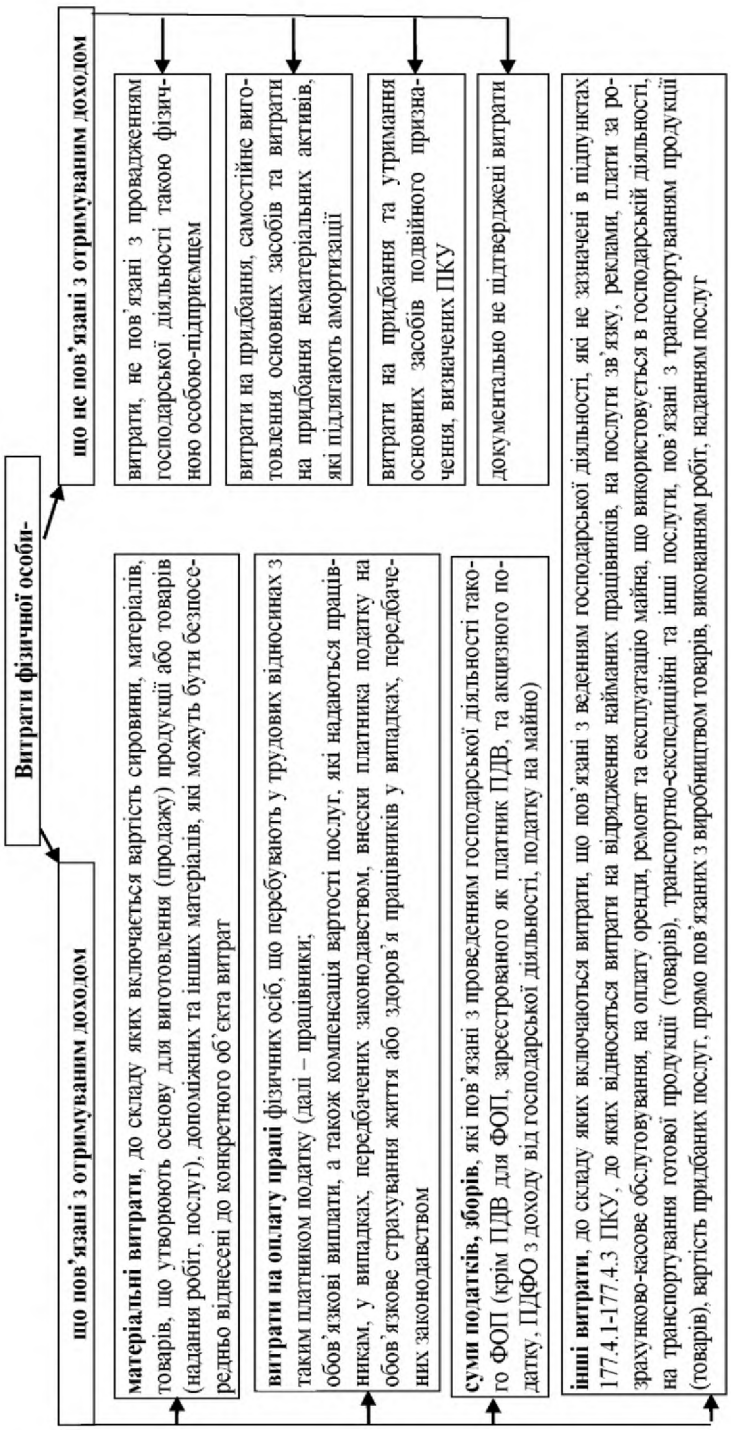

Рис. 2. **Витрати фізичної особи підприємця, що пов'язані та не пов'язані з отримуваним доходом**
Джерело: складено авторами на підставі [13].

Рис. 3. **Амортизація основних засобів фізичними особами-підприємцями, що перебувають на загальній системі оподаткування**

Джерело: складено авторами на підставі [13].

Книга обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи-підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність

Період обліку (день, місяць, квартал, рік)	Сума доходу, отриманого від здійснення господарської діяльності або незалежної професійної діяльності	Сума повернутих коштів за товари (роботи, послуги)	Загальна сума отриманого доходу, яка підлягає декларуванню (гр. 2 - гр. 3)	Витрати, пов'язані з господарською діяльністю або провадженням незалежної професійної діяльності				Сума чистого оподаткованого доходу (гр. 4 - гр. 6 - гр. 7 - гр. 8)
				реквізити документа, що підтверджує понесені витрати	сума витрат, пов'язаних з придбанням товарів (робіт, послуг)	витрати на оплату праці найманих осіб	інші витрати, пов'язані з одержанням доходу	
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Рис. 4. **Книга обліку доходів і витрат фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування** [8]

Форма Книги обліку доходів, порядок її ведення затверджуються та реєстрація в фіскальних органах відбувається аналогічно до реєстрації книги загальносистемниками.

Платники єдиного податку третьої групи (юридичні особи) використовують дані спрощеного бухгалтерського обліку щодо доходів та витрат з урахуванням положень пунктів 44.2, 44.3 статті 44 ПКУ [13]. З 28.07.2015 затверджена та діє нова форма Книги обліку доходів, її можна вести у паперовому або електронному вигляді. При заповненні Книги слід дотримуватися рекомендацій згідно Наказу Міністерства фінансів від 19.06.2015 № 579 [9]. Приклад Книги обліку доходів подано на рис. 5.

Таким чином, можна відзначити, що у книзі обліку доходів «спрощенців» немає місця відображенню витрат, а допускається лише коригування доходів у випадку повернення коштів.

З метою порівняння всі основні акценти обліку на обох системах оподаткування фізичних осіб-підприємців зібрано в табл. 4.

Книга обліку доходів (для платників єдиного податку першої, другої та третьої груп, які не є платниками податку на додану вартість)

Дата запису	Дохід від провадження діяльності*					Дохід, що оподатковується за ставкою 15 %	
	вартість проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг			вартість безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг), грн, коп.	всього, грн, коп. (гр. 4 + гр. 5)		
	сума, грн, коп.	сума повернутих коштів за товар (роботи, послуги) та/або передплати, грн, коп.	скоригована сума доходу, грн, коп. (гр. 2 - гр. 3)			вид доходу	сума, грн, коп.
1	2	3	4	5	6	7	8

Рис. 5. **Приклад книги обліку доходів для платників єдиного податку, які не є платниками податку на додану вартість** [9]

Таблиця 4. **Порівняння загальної та спрощеної системи обліку фізичних осіб-підприємців в Україні станом на листопад 2018 року**

Критерій	Загальна система	Спрощена система
1	2	3
Право на віднесення витрат	Так, згідно переліку в ст.177.4 ПКУ	Ні
Право на амортизацію основних засобів та нематеріальних активів	Так, прямолінійним методом	Ні
Наявність документів на товар	Так, на підставі ст.177.10 ПКУ	Бажана, але обов'язкової норми в законодавстві немає

Закінчення таблиці 4

Застосування реєстратора розрахункових операцій	Так, на підставі ст. 177.10 ПКУ	На підставі ст. 296.10 ПКУ Реєстратори розрахункових операцій (рро) не застосовуються платниками єдиного податку: першої групи;другої і третьої груп (фоп) незалежно від обраного виду діяльності, обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 1000000 грн. У разі пе-ревищення обсягу доходу понад 1 млн грн застосування рро для такого платника єди-ного податку є обов'язковим. Розпочи-нається воно з першого числа першого місяця кварталу, наступного за виникненням такого перевищення.
Ведення обліку	Книга обліку доходів і витрат, первинний облік товарно-матеріальних цінностей, основних засобів, нематеріальних активів, розрахункових операцій	Платники єдиного податку першої і другої груп та платники єдиного податку третьої групи (фоп), які не є платниками податку на додану вартість, ведуть Книгу обліку доходів шляхом щоденного, за підсумками робочого дня, відображення отриманих доходів. Платники єдиного податку третьої групи (фоп), які є платниками податку на додану вартість, ведуть облік доходів та витрат та використовують дані спрощено-го бухгалтерського обліку щодо доходів та витрат з урахуванням положень пунктів 44.2, 44.3 статті 44 ПКУ.

Джерело: складено авторами на підставі [13]

Підсумувавши всі організаційні моменти ведення обліку у фізичних осіб-підприємців варто констатувати, що спрощену систему в переважній більшості обирають не лише через спрощене оподаткування, а й через те, що вимоги до ведення обліку тут мінімальні. Такі особливості полегшують життя підприємцям-спрощенцям, адже законодавчої вимоги вести інший облік, окрім книги доходів у них немає, а всі інші види обліку ведуться на власний розсуд у залежності від необхідності. Звичайно, що доходи, отримані підприємцем на спрощеній системі оподаткування повинні бути документально підтверджені, тобто по-замовчанню від підприємця-спрощенця вимагається наявність документів, що підтверджують записи в Книзі обліку доходів: актів виконаних робіт, видаткових накладних, товарних чеків, фіскальних чеків тощо. Також вимагається видача розрахункового документу покупцеві. При відмові від застосування реєстратора розрахункових операцій такими документами можуть виступати «Товарні чеки», які одночасно фіксують оплату товару чи послуги і його одержання [3].

Таким чином у веденні спрощеного обліку фізичної особи є свої особливості, які визначаються як на рівні законодавства, так і безпосередньо самого підприємця.

Незалежно від обраної системи оподаткування ФОП подають до контролюючого органу Податкову декларацію, яка є формою податкової звітності підприємця [13].

Так, фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування подають її за місцем своєї податкової адреси за результатами календарного року у строки, встановлені Податковим кодексом для річного звітного податкового періоду, в якій також зазначаються авансові платежі з податку на доходи. Такий період становить

60 днів після останнього дня закінчення звітного року. При її поданні ФОПи поряд з доходами від підприємницької діяльності мають зазначатися інші доходи з джерел їх походження з України та іноземні доходи. Платники єдиного податку першої та другої груп подають Податкову декларацію платника єдиного податку у строк, встановлений для річного податкового (звітного) періоду, в якій відображаються обсяг отриманого доходу, щомісячні авансові внески, єдиний податок. Така Податкова декларація подається, якщо платник єдиного податку не допустив перевищення протягом року обсягу доходу, та/або самостійно не перейшов на сплату єдиного податку за ставками, встановленими для платників єдиного податку другої або третьої групи. Платники ЄП третьої групи подають Податкову декларацію платника єдиного податку у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду [13].

У разі перевищення протягом року обсягу доходу, визначеного у пункті 291.4 статті 291 Податкового кодексу, або самостійного прийняття рішення про перехід на сплату податку за ставками, встановленими для платників єдиного податку другої або третьої груп, або відмови від застосування спрощеної системи оподаткування у зв'язку з переходом на сплату інших податків і зборів, визначених Податковим кодексом платники єдиного податку першої та другої груп подають до контролюючого органу Податкову декларацію у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду. При цьому у Податковій декларації окремо відображаються обсяг доходу, оподаткований за ставками, визначеними для платників ЄП першої та другої груп, обсяг доходу, оподаткований за ставкою 15%, обсяг доходу, оподаткований за новою ставкою ЄП, обраною згідно з умовами ПКУ, авансові внески, встановлені пунктом 295.1 статті 295 Податкового кодексу. В такому випадку вони звільняються від обов'язку подання податкової декларації у строк, встановлений для річного податкового періоду [13].

Поряд з декларацією підприємці на обох формах оподаткування подають річну звітність з Єдиного соціально внеску – Звіт щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (форма Д5), затверджений наказом МФУ від 14.04.2015 № 435. Звіт подають один раз на рік до 10 лютого року, що настає за звітним періодом, у випадку якщо індивідуальний підприємець не має найманих працівників.

Таким чином Декларації у фізичних осіб-підприємців абсолютно різні за змістом та формою залежно від форми оподаткування, спільним є лише те, що в них відображаються суми отриманих доходів та нарахованих і сплачених податків.

Висновки і пропозиції. Порівнявши загальну та спрощену системи оподаткування, обліку та звітності визначено переважну зручність «спрощенки», що призвело до її популярності серед підприємців. Наразі спрощену систему обрало 905195 СПД, з яких 80% – фізичні особи. За оцінками Міжнародного Валютного Фонду (МВФ), середнє податкове навантаження у суб'єктів підприємницької діяльності (СПД) в 13 разів нижче в порівнянні з навантаженням на фонд заробітної плати найманих працівників. Експерти фонду кажуть, що спрощена система – це законний спосіб мінімізації податків. Багато хто працює на ній тільки для того, щоб не платити високий Єдиний соціальний внесок, бо ЄСВ у «спрощенця» розраховується, виходячи з мінімальної заробітної плати, а не з отримуваного доходу, як у «загальносистемників». МВФ надав свої рекомендації щодо реформування спрощеної системи оподаткування в Україні. Першу групу – фізичних осіб з обсягом доходу до 300 тис. грн радять не чіпати. До другої групи фонд рекомендує віднести фізич-

них осіб з доходом від 300 тис. грн до 2 млн грн. У цьому випадку оподатковувана база для них буде розраховується шляхом касового методу: доходи мінус витрати. З різниці сплачуватиметься податок на доходи фізичних осіб та ЄСВ. Тобто залишається чистий дохід, який можна вважати зарплатою. Закон передбачає для ЄСВ так званий, поріг доходу, вище якого внесок не нараховується. З 01.01.2018 він становить 15 мінімальних зарплат. Фонд рекомендує підняти його до 25 мінімальних зарплат. Серед рекомендацій МВФ – переведення всіх юридичних осіб на загальну систему оподаткування. У розумінні фонду ці компанії повинні бути платниками ПДВ [47].

Однак, на нашу думку, рекомендації МВФ не зовсім прийнятні для підприємців України. Якщо взяти запропоновану рекомендацію для 2 групи, то по суті це нічим не відрізнятиме «спрощенців» від «загальносистемників». Враховуючи, що спрощена система оподаткування в Україні стала не просто засобом підтримки малого підприємництва в Україні, а по суті формою його легалізації і виходу з «тіні», то її максимальне збереження в існуючій формі як для фізичних осіб, так і юридичних осіб є дієвим інструментом стримування бізнесу від повернення назад у тіньовий сектор. Зважаючи на системне приховування доходів вітчизняними підприємцями та всі можливі спроби мінімізації прибутків через приховування виручки і максимізацію витрат, запропонований варіант навпаки може призвести до зменшення доходів державного бюджету. Таким чином, вважаємо, що спрощена система оподаткування, обліку та звітності фізичних осіб-підприємців в сучасному її стані не потребує реформування. Варто навпаки її норми поширити на загальну систему оподаткування фізичних осіб-підприємців, щоб підтримка прагнення самозайнятих осіб до легалізації своєї діяльності та сплати податків не наражалась на супротив держави, а спонукала їх розвиток. Зважаючи на досвід розвинених країн, вони пропонують не спеціальні умови гри для вибору мікропідприємств, а загальний характер їх державної підтримки, тобто всі фізичні особи-підприємці мають рівні умови для спрощеного обліку, спрощеної звітності та оподаткування, а не спеціальний режим для вибору.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Деба Д. І.*, Шевчук І. В. Спрощена система оподаткування: реалії та перспективи в Україні // Облік і фінанси А П К, – 2011. – № 1. – С. 146 – 149.

2. *Касич А. О.*, Черевик Н. В. Особливості оподаткування та обліку малого бізнесу в контексті податкового кодексу України /А. О. Касич, Н. В. Черевик // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – Випуск 6/2012 (77). – С. 142 – 148.

3. *Ковова І. С.* Актуальні питання застосування РРО платниками єдиного податку // «Бухгалтерський облік і аудит», 2015. – Вип. 9. – С. 39 – 44.

4. *Ковова І. С.*, Семенова С. М. Обліково-аналітичне забезпечення контролю витрат малих підприємств в умовах євроінтеграції// І. С. Ковова, С. М. Семенова // Актуальні проблеми економіки, 2015. – № 11 – С. 353 – 358.

5. *Коцупатрий М. М.*, Ковач С. І., Безверхий К. В. Системи оподаткування діяльності фізичних осіб-підприємців в Україні // Актуальні проблеми економіки – 2012. – № 10 (136). – С. 183 – 194.

6. *Макеєва О.* П'ять міфів про податкову реформу, 12.11.2015 / О.Макеєва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.epravda.com.ua/columns/2015/11/12/5669746.

7. *Максименко І. А.* Діяльність суб'єктів національного підприємництва в умовах фінансової кризи / І. А. Максименко // Економіка та держава. – 2012. – № 7. – С. 18 – 26.

8. *Наказ Міністерства доходів і зборів від 16.09.2013 № 481* «Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи - підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення».

9. *Наказ Міністерства фінансів від 19.06.2015 № 579* «Про затвердження форм книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат та порядків їх ведення».

10. *Наказ Міністерства фінансів від 19.06.2015 № 578* «Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку».

11. *Наказ Міністерства фінансів України 02.10.2015 № 859* «Податкова декларація про майновий стан і доходи».

12. *Пиріжок С. Є.*, Олійник Л.Г. Переваги та недоліки спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу: обліковий вимір //Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, 2015. – № 3 (33). – С. 240 – 256.

13. *Податковий* кодекс України досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-iv--podatok-na-dohodi-fizichnih-o.

14. *Податкова реформа: поради МВФ* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uteka.ua/publication/Podatkova-reforma---poradi-MVF.

15. *Федченко Т.*, Шутова О. Особливості обліку витрат фізичної особи – підприємця [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9108.

16. *Штонда Г. А.* Дослідження проблем, що виникають у фізичних осіб-підприємців, які пов'язані з оподаткуванням отриманих ними доходів/ Г. А. Штонда // Вісник ХНЕУ, 2013 – №1. – С. 42 – 44.

REFERENCES

1. *Deba D. I.*, Shevchuk I. V. Sproshchena systema opodat¬kuvannia: realii ta perspektyvy v Ukraini // Oblik i finansy A P K, – 2011. – № 1. – S. 146 – 149.

2. *Kasych A. O.*, Cherevyk N. V. Osoblyvosti opodatkuvannia ta obliku maloho biznesu v konteksti podatkovoho kodeksu Ukrainy/A. O. Kasych, N. V. Cherevyk // Visnyk KrNU imeni Mykhaila Ostrohradskoho. – Vypusk 6/2012 (77). – S. 142 – 148.

3. *Kovova I. S.* Aktualni pytannia zastosuvannia RRO platnykamy yedynoho podatku // «Bukhhalterskyi oblik i audyt», 2015. – Vyp. 9. – S. 39 – 44.

4. *Kovova I. S.*, Semenova S. M. Oblikovo-analitychne zabezpechennia kontroliu vytrat malykh pidpryiemstv v umovakh yevrointehratsii// I. S. Kovova, S. M. Semenova // Aktualni problemy ekonomiky, 2015. – № 11 – S. 353 – 358.

5. *Kotsupatryi M. M.*, Kovach S. I., Bezverkhyi K. V. Systemy opodatkuvannia diialnosti fizychnykh osib-pidpryiemtsiv v Ukraini // Aktualni problemy ekonomiky – 2012. – № 10 (136). – S. 183 – 194.

6. *Makeieva O.* Piat mifiv pro podatkovu reformu, 12.11.2015 / O. Makeieva [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.epravda.com.ua/columns/2015/11/12/5669746.

7. *Maksymenko I. A.* Diialnist subiektiv natsionalnoho pidpryiemnytstva v umovakh finansovoi kryzy / I. A. Maksymenko // Ekonomika ta derzhava. – 2012. – № 7. – S. 18 – 26.

8. *Nakaz Ministerstva dokhodiv i zboriv vid 16.09.2013 № 481* «Pro zatverdzhennia formy Knyhy obliku dokhodiv i vytrat, yaku vedut fizychni osoby - pidpryiemtsi, krim osib, shcho obraly sproshchenu systemu opodatkuvannia, i fizychni osoby, yaki provadiat nezalezhnu profesiinu diialnist, ta Poriadku yii vedennia».

9. *Nakaz Ministerstva finansiv vid 19.06.2015 № 579* «Pro zatverdzhennia form knyhy obliku dokhodiv i knyhy obliku dokhodiv i vytrat ta poriadkiv yikh vedennia».

10. *Nakaz Ministerstva finansiv vid 19.06.2015 № 578* «Pro zatverdzhennia form podatkovykh deklaratsii platnyka yedynoho podatku».

11. *Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy 02.10.2015 № 859* «Podatkova deklaratsiia pro mainovyi stan i dokhody».

12. *Pyrizhok S. Ye.*, Oliinyk L.H. Perevahy ta nedoliky sproshchenoi systemy opodatkuvannia subiektiv maloho biznesu: oblikovyi vymir //Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu, 2015. – № 3 (33), – S. 240 – 256.

13. *Podatkovyi* kodeks Ukrainy dosvid [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-iv--podatok-na-dohodi-fizichnih-o.

14. *Podatkova reforma: porady MVF* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://uteka.ua/publication/Podatkova-reforma---poradi-MVF.

15. *Fedchenko T.*, Shutova O. Osoblyvosti obliku vytrat fizychnoi osoby – pidpryiemtsia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9108.

16. *Shtonda H. A.* Doslidzhennia problem, shcho vynykaiut u fizychnykh osib-pidpryiemtsiv, yaki poviazani z opodatkuvanniam otrymanykh nymy dokhodiv/ H. A. Shtonda/ Visnyk KhNEU, 2013 – №1. – S. 42 – 44.

Ирина Ковова, к.э.н., доц.
(доцент каф. «Учет и налогообложение», Государственный университет инфраструктуры и технологий)
Светлана Шуляренко, к.э.н., доц.
(заведующая каф. «Учет и налогообложение», Государственный университет инфраструктуры и технологий)

ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА И НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ-ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ В УКРАИНЕ

В статье рассматриваются и сравниваются особенности учета, отчетности и налогообложения физических лиц-предпринимателей Украины на общей и упрощенной системах налогообложения по состоянию на 2018 год. Проводится анализ последних исследований отечественных ученых, посвященных учету и налогообложению у физических лиц-предпринимателей. Описываются критерии отнесения к соответствующим группам физических лиц-предпринимателей, которые применяют упрощенную систему налогообложения, учета и отчетности. Устанавливаются нормативно-правовые критерии регулирования учетно-отчетной деятельности физических лиц-предпринимателей на общей и упрощенной системах. Проводится сравнение организации ведения учета в зависимости от выбранной системы налогообложения. Представлены особенности уплаты и отчетности по единому социальному взносу физическими лицами на обеих системах налогообложения. Анализируются нормативно-правовые акты, которые регулируют учет и отчетность физических лиц-предпринимателей. Рассматриваются различия форм первичного учета доходов и отчетных деклараций. Подробно анализируются виды расходов, которые могут быть включены в состав расходов предпринимателя. Описывается порядок подачи Налоговых деклараций физическими лицами на общей и упрощенной системах налогообложения. Определяются основные направления сближения и реформирования общей системы налогообложения физических лиц-предпринимателей в направлениях общей либерализации налоговой системы Украины.

Ключевые слова: *физические лица-предприниматели, учет, налогообложение, упрощенная система налогообложения, учета и отчетности, общая система налогообложения учета и отчетности.*

Irina Kovova, Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor
(Associate Professor at the department of accounting and taxation, State University of Technology and Infrastructure)
Svitlana Shulyarenko, Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor
(Head of Department of accounting and taxation, State University of Technology and Infrastructure)

FEATURES OF ACCOUNTING AND TAXATION OF INDIVIDUAL ENTERPRISES IN UKRAINE

The purpose of the article is to provide a thorough comparison of the peculiarities of taxation, accounting and reporting of individual entrepreneurs in both tax systems in

Ukraine. The article deals with and compares the features of individual-entrepreneurs of Ukraine in the general and simplified taxation systems by 2018. Defined legislative acts which are guided by individual entrepreneurs, depending on the taxation system.

Methods: During the study, we used the methods of comparison and analysis.

Results: An analysis of recent research by domestic scientists on accounting and taxation of individual entrepreneurs is being conducted. The article outlines the main features of conducting individual business in Ukraine. Regulatory and legal criteria of regulation of accounting and reporting activity of individual entrepreneurs are established. A comparison is made of the organization of accounting, depending on the chosen system of taxation. We examined the main differences in the approaches to the primary accounting of individual entrepreneurs in Ukraine. Differences between forms of primary accounting of incomes and reporting declarations are considered.

Conclusions: The main directions of convergence and reform of the general system of taxation of individuals-entrepreneurs in the directions of general liberalization of the tax system of Ukraine are determined. The simplified taxation for individual-entrepreneurs in Ukraine does not need to change in currently. Some of them simplify attributes of accounting should transfer to general accounting and reporting system.

Keywords: *individual entrepreneurs, simplified taxation, accounting and reporting system, general accounting and reporting system*